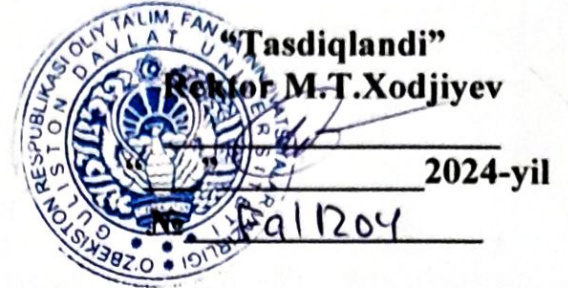

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

IJTIMOIIY FANLAR KAFEDRASI

FALSAFA
FANI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 - San'at va gumanitar fanlar.
Ta'lim sohasi:	210 000 - San'at
Ta'lim yo'nalishi:	60210400 - Dizayn 60210800 - Amaliy san'at
Bilim sohasi:	300 000 - Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi:	310 000 - Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60310300 - Psixologiya
Bilim sohasi:	400 000 - Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410 000 - Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60415000 - Moliya va moliyaviy texnologiyalar
Bilim sohasi:	500 000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	510 000 - Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60510100 - Biologiya
Bilim sohasi:	500 000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	530 000 - Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60530100 - Kimyo 60530500 - Fizika
Bilim sohasi:	500 000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	540 000 - Matematika va statistika
Ta'lim yo'nalishi:	60540100 - Matematika
Bilim sohasi:	600 000 - Axborot - kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim sohasi:	610 000 - Axborot - kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim yo'nalishi:	60610100 - Axborot tizimlari va texnologiyalari 60610300 - Komyuter injenering
Bilim sohasi:	700 000 - Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi:	720 000 - Ishlab chiqarish va ishlov berish sohasi
Ta'lim yo'nalishi:	60721700 - Kadastr
Bilim sohasi:	800 000 - Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810 000 - Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60810100 - Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish

Guliston - 2024

Fanning nomi	Falsafa
Fan/modul kodi	FAL1204
Fan/modul turi	Majburiy
O'quv yili	2024/2025
Fan semestri	2
Ta'lim tili/turi	O'zbek/kunduzgi
Fanga ajratilgan soat/kredit	120/4
Auditoriya soat	48
Mustaqil ta'lim uchun ajratilgan soat	72

I FANNING MAZMUNI

Fanni maqsadi: – talabalarga falsafaning mazmun-mohiyati, falsafa fanining shakllanish jarayonlari, xalqimizning tarixan boy falsafiy merosi, falsafa takomil bosqichlari, milliy falsafamizning umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unligi, uning o'ziga xos betakror xususiyatlari haqida tushunchalar berish, ularning bu boradagi bilimlarini yanada boyitishdan iboratdir.

Fanning vazifasi - talabalar dunyoqarashining umumlashgan tizimini yaratish va unda inson o'rmini ko'rsatish, insonning dunyoga bo'lgan bilish, ijtimoiy-siyosiy, ahloqiy, estetik va boshqa munosabatlarinin shakllantirish va to'g'ri fikrlash mahoratini o'rgatishdan iborat. Dunyoni bilish va uni o'zgartirishga tanqidiy tafakkur nuqtai nazardan yondashuvi, tabiiy, ilmiy bilimlarning ijtimoiy ahamiyati, texnika va texnologiyalarning inson pragmatik ehtiyojlariga javob sifatidagi evolyutsiyasi, milliy qadriyatlar, madaniyat va ommaviy madaniyatning o'zaro aloqasi va farqi, dunyoni bilish, haqiqatni anglashda amaliyot va faoliyat uyg'unligini taminlashni ahamiyatiga ega.

II. ASOSIY NAZARIY QISM

(Ma'ruza, seminar va mustaqil ta'lim mavzulari)

II.I Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi

№	Modul nomi	Ma'ruza mashg'ulotida ko'riladigan mavzular	Seminar mashg'ulot bo'yicha mavzulari	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari
1	1-mavzu. Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli	Falsafaning predmeti, asosiy masalalari, tuzilmasi, funksiyalari. Falsafaning paydo bo'lishi va jamiyatda rivojlanishidagi ahamiyati. Dunyoqarashning mohiyati, tuzilishi va asosiy funksiyalari.	Dunyoqarashning tarixiy shakllari: mifologik va diniy dunyoqarash, falsafiy va ilmiy dunyoqarash, ularning o'zaro aloqadorligi va o'ziga xosligi	Dunyoqarashni ijtimoiy shakllarini sivilizatsiya sharoitida yoshlar dunyoqarashida axboriy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirishda falsafaning ahamiyati.
2	2-mavzu. Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharq falsafasi	Qadimgi Sharqda asotriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi. Misr va Bobilda olam va odamning paydo bo'lishidagi mifologik tasavvurlarning shakllanishi.		Xitoy falsafiy maktablarini borliq, inson, jamiyat va davlatning mohiyati, ijtimoiy-siyosiy tartibot, yoshlarda axloqiy fazilatlarini shakllantirish haqidagi g'oyalar.
3	3-mavzu. Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: G'arb falsafasi	Qadimgi Yunonistonda falsafa ilmining shakllanishi. Sokratgacha bo'lgan davr falsafasida olamning paydo bo'lishi, uning mohiyatida yotuvchi unsurlar borliqning tuzilmasi, unda ro'y beradigan o'zgarishlar.	Ilk O'rta asr G'arb falsafasi rivojlanishining umumiy belgilari.	O'rta asrlar Yevropasida uyg'unish davri va falsafiy tafakkurning rivojlanish xususiyatlari.

4	4-mavzu. Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi	Borliqni ta'riflash muammosi. Tabiiy, ilmiy fanlar va falsafa tarixida "Borliq" kategoriyasining o'rganilishi. Borliq, mavjudlik va reallik. Borliq va yo'qlik dialektikasi.	Borliq shakllarining tasnifi. Biosfera va noosfera haqidagi ta'limotlar, koevolyutsion va invayronmental nazariyalar.	Borliqning o'zgaras asosi. (substansiya va substrat) tushunchalarining mohiyati.
5	5-mavzu. Bilish falsafasi (gnoseologiya)	Bilish jarayoninig mohiyati va asosiy mezonlari. Bilish jarayoniga oid yondashuvlar tasnifi: optimiz, skeptitsizm va ognositsizmning mohiyati. Bilimning asosiy turlari va shakllari. Bilishda sub'yekt va ob'yektning o'zaro aloqasi.	Bilish faoliyat turi sifatida. Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv, bilish darajalarining o'zaro aloqalari va farqi.	Sensualizm va ratsionalizm. Haqiqat bilishning bosh maqsadi.
6	6-mavzu. Jamiyat falsafasi	Jamiyat tushunchasining mohiyati va uning rivojlanish bosqichlari. Jamiyatning paydo bo'lishiga oid qarashlar. Jamiyat rivojining iqtisodiy asoslari. Jamiyat rivojining ma'naviy va ijtimoiy asoslari.	Fuqarolik jamiyati, davlat boshqaruvi va demokratiya. Jamiyat taraqqiyotida tarixning mazmuni, yo'nalishlari va konsepsiyalari.	Tarix falsafasining tuzilishi, funksiyalari va tarixiy jarayon mazmunini belgilashga oid yondashuvlar.
7	7-mavzu: Inson falsafasi (falsafiy antropologiya)	Falsafa tarixida insonni mohiyatiga oid qarashlar tasnifi. Inson mohiyatiga fan nuqtai nazaridan yondashuv. Inson, individ, shaxs tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. Ongning mohiyati, strukturasi va funksiyalari.		Hayotni tark etish bosqichlari: "suitsid, parasuitsid, evtonaziya, esxatalogiya". Faoliyatda onglilik va maqsadga muvofiklik.
8	8-mavzu: Qadriyatlar falsafasi (aksiologiya)	Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi. Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi. Ehtiyojlar va qadriyatlar dinamikasi. Qadriyatlarining turlari (umuminsoniy, milliy, shaxsiy qadriyatlar). Oilaning qadriyatga doir jihatlari.	Gender tengligini ta'minlashda inson mehnat qadrlanishining ahamiyati. Mahalla – o'zbek milliy qadriyati sifatida.	Qadriyatlarining ijtimoiy ma'naviy ahamiyati va yoshlar tarbiyasidagi o'rni. Qadriyatlarini baholash.
9	9-mavzu: Mantiq.	Mantiq tushunchasi va unga xilma-xil yondashuv: obyektiv mantiq, subyektiv mantiq. Mantiq tafakkur shakllari va qonunlarining o'rganuvchi fan sohasi sifatida. Mantiqiy tafakkur evolyutsiyasi: formal, dialektik va noklassik mantiq. Tafakkurni mantiqiy shakllari va qonunlari.	Formal mantiqning predmeti va strukturasi. Tafakkur qonunlari, ularning mazmuni va to'g'ri fikr yuritishdagi ahamiyati.	Fikr chinligini aniqlashda nozitik qonunining o'rni. Uchinchi istisno qonunining mohiyati va asosiy talablari.
10	10-mavzu: Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosa.	Tushuncha – predmetlarning umumiy, muhim belgilarinin aks ettiruvchi mantiqiy shakl. Tushunchaning mazmuni va hajmi, ular o'rtasidagi teskari nisbat. Tushunchaning turlari va tushunchalar o'rtasidagi munosabatlar.	Tushunchalarni ta'riflash(definitatsiya). Ta'riflash qoidalari va ularni buzganda kelib chiqadigan mantiqiy xatolar.	Murakkab hukmlarni hosil qiluvchi mantiqiy bog'lamlar. Savol va javobning muhokama yuritishdagi ahamiyati.
11	11-mavzu: Axloq falsafasi (Etika)	Etikaning mohiyati va ahamiyati. Zamonaviy etikaning asosiy sohalar: metoetika, normal etika, amaliy etika. Etikadagi qadriyatlar va kategoriyalar. Ixtiyoriy erkinlik va axloqiy tanlov.		Davlat tashkilotlari va davlat xizmati tizimidagi kasbiy etika. Bioetikaning axloqiy jihatlari.

12	12-mavzu: Nafosat falsafasi (Estetika)	Dunyoni estetik idrok etishning mohiyati. Falsafa tarixida estetik qarashlar evolyutsiyasi. Estetik did va olamni estetik idrok etishning shaxs kamolotiga ta'siri.	San'atning funksiyalari. Amaliy san'atning estetik jihatlarini.	Xalq amaliy san'atining estetik jihatlarini. Olamni virtual va visual idrok etishning farqlarini.
13	13-mavzu: Globallashuv va barqaror taraqqiyot falsafasi	Globalashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayonini mohiyati. Barqaror taraqqiyotni ta'minlashda globallashuvni ijobiy va salbiy yo'nalishlari. Global jarayonlarning shakllanish tarixi.	Mavjud global muammolar va ularni bartaraf qilish yo'llari	Ijtimoiy rivojlanishning global muammolarga ta'siri. Global tendentsiyalarni anglashning ahamiyati.
14	14-mavzu: Korrupsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi	Korrupsiya tushunchasining ma'nosi va uning tarixiy ildizlari. Dunyo bo'yicha korrupsiya holatining tasnifi. Korrupsiyaning shakllari va sabablari. Firibgarlik korrupsiya shakli.	Iqtisodiy korrupsiya va uning namoyon bo'lish shakllari. Kadrlar korrupsiyasi va uni bartaraf etish mexanizmlari.	Huquq targ'ibot o'rganlari, jamoat tashkilotlaridagi korrupsiyaning sabablari. Xalqaro korrupsiya iqtisodiy-siyosiy manfaatlar to'qnashuvi oqibati sifatida.
15	15-mavzu: O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurash siyosati	Korrupsiyaga qarshi kurashda tizimli yondashuvning zaruriyati. Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro huquq normalarining O'zbekiston qonun hujjatlariga implementatsiya qilishning ahamiyati va uning iqtisodiy-siyosiy va ijtimoiy-huquqiy mexanizmlari.	"Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonunining qabul qilinishi. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashishning tashkiliy asoslari.	Korrupsiyaning ma'muriy huquqbuzarlik va jinoyat sifatidagi tahlili va uni bartaraf etishda jamoatchilik nazoratini kuchaytirishning ahamiyati.

III. Fanni o'qitilish natijalari / shakllanadigan kompetensiyalar

Ushbu fanni o'zlashtirish natijasida, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

1. Falsafa haqida tushuncha, falsafa fanining sohalari va rivojlanish tendentsiyalari, falsafa taraqqiyotining tabiiy va ijtimoiy omillari, falsafa hamda falsafiy dunyoqarash haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi (**bilim**);
2. Falsafaning bir tizim, ijtimoiy-tarixiy organizm sifatida shakllanish va rivojlanish jarayonini o'rganish va tahlil qilish, falsafaga oid adabiyotlarni mutolaa qilish, falsafa haqida shakllangan bilimlarni hamda kontseptsiyalarni tahlil qilishni;
3. Tafakkur va uning taraqqiyoti qonunlarini o'rganish, falsafiy taraqqiyotga ta'sir etuvchi tabiiy va ijtimoiy omillarni tahlil qilish, ularning ijobiy va salbiy ta'sirini tahlil qilish, falsafiy soha va uning jamiyat hayotida tutgan o'rnini, bugungi zamonaviy xos xususiyatlarni, globallashuv jarayonlarining falsafiy sohaga ko'rsatayotgan ta'sirini mushohada qilish hamda ulardan foydalana olishi ko'nikmalariga ega bo'lishi (**ko'nikma**);
4. Ilmiy axborot bilan ishlash, falsafaga oid asarlarni o'qish, tahlil qilish, jamiyatda kechayotgan falsafiy jarayonlarni talqin qilish, o'rganganlaridan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olish, o'rganish, o'zi yashayotgan jamiyatga xos xususiyatlarni bilish, jamiyatni falsafiy kelajagi haqida, unga ta'sir etuvchi omillar haqida fikr yuritish, olgan bilimlarini talqin qila olish va ulardan foydalanish malakalarga ega bo'lishi lozim (**malaka**).

IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-studyalar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhdarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual mustaqil ta'lim ishlari, loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar

V. Kreditlarni olish uchun qo'yiladigan talablar

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushoxada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. Davronov Z., Shermuhamedova N, Qahharova M, Nurmatova M, Husanov B, Sultonova A. Falsafa. - Toshkent: TMU, 2019
2. Madaeva Sh. Shermuhamedova N. va boshqalar. Falsafa - o'quv qo'llanmasi. - Toshkent: 2019
3. Muhammadjonova L., Abdulla Sher, Shodimetova G. Axloq falsafasi. - Toshkent: Vneshinvestprom, 2023
4. Saifnazarov I. Muxtorov A., Sultanov T., Usmonov F. Falsafa. Darslik. - T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot - matbaa uyi, 2021.-424 b.
5. Shermuhamedova N. Falsafa. - Toshkent: Idris Abdurauf Nashr, 2021.
6. Sh. Kenjayev, A. Asatulloev. Falsafa. O'suv qo'llanma. T.,-2024 y.
7. Sh. Kenjayev, A. Asatulloev. Filosofiya.. O'suv qo'llanma. T.,-2024

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. -T.: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston falsafasi tarixi. (Aliqulov X). -Toshkent: Noshir, 2013.
3. Sharipov M. Mantiq. - Toshkent: 2003.
4. Shermuxamedova N.A. Gnoseologiya-bilish nazariyasi. -Toshkent: Noshir, 2009
5. Shermuxamedova N.A. Borliq va rivojlanish falsafasi. -Toshkent: Noshir, 2018
6. Shermuxamedova N.A. Inson falsafasi. -Toshkent: Innovasiya-Ziyo 2021
7. Mamatov N., Hojiboev A., Jo'rayev Sh. Falsafa tarixi/(Sharq va g'arb falsafasi). Toshkent: TMI, 2006.

Internet saytlari

1. www.ziyonet.uz.
2. www.edu.uz.
3. www.google.uz.
4. www.gov.uz.

Guliston davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

Fan/modul uchun ma'sullar:

B.G'ofurov – Ijtimoiy fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi
M. Olimova – Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti, (PhD)

Taqrizchilar:

Davronov Z. Falsafa fanlari doktori, professor
Mavlyanov U. Falsafa fanlari bo'yicha fan doctori (PhD)

Izoh: Ushbu fan dasturi Cambridge universiteti, Manchestr universiteti, Texas Dallas universiteti va Mirzo Ulug'bek nomidagi Milliy universiteti ta'lim dasturlari asosida takomillashtirildi.